

Дзітэратыўна-мастацтва

Год выдання 38-ы № 64 (2424) 15 жніўня 1969 г. ПЯТНІЦА Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

ПАУСТАГОДДЗЯ — тэрмін не такі ўжо вялікі для жыцця, музыкі, тэатра, літаратуры, архітэктуры, гісторыі якіх пачыналася ў далёкай старажытнасці. Але ўсяго толькі восемдзесят гадоў назад браты Люм'ер у Парыжы ўпершыню паказалі на экране «жывыя карціны» — і з таго часу кінематографія рушыла ў свой вялікі шлях.

У нашай краіне створана кіно, вядомае ўсяму свету, — гэта савецкае кіно. Яму — паўстагоддзя. 27 жніўня грамадства адзначае значальную дату — у гэты дзень 1919 года У. І. Ленін падпісаў Дэкрэт Савета Народных Камісароў, якім уся кінапрамысловае аб'явілася дзяржаўнай.

Старэйшым беларускім кіно Уладзімір Уладзіміравіч Корш-Саблін расказаў нашаму карэспандэнту Віктару Салаўёву:

— Аглядаючыся на пройдзены шлях, мы маем права ўспоміць, чаго ў нас 50 гадоў назад не было: не было студый і здымачных пляцовак, не было кваліфікаваных кадраў, не было тэхнічнага абсталявання... Былі энтузіязм! Так, піянеры беларускага савецкага кінематографіста разумелі, што мастацтва дэсяцімі годамі патрыбна вызваленаму Кастрычнікам народу, што з экранна Савецкага ўлада і Камуністычнага партыя могуць шырока весці прапаганду вялікіх ленінскіх ідэй і праўдзіва паказаць новую рэальнасць. І мае тагачасныя старэйшыя таварышы — я гэта бачыў на свае вочы — самаахвотна працавалі, закладваючы падмуркі новага для Беларусі мастацтва.

Ці трэба спыняцца на этапах станаўлення і развіцця нашага кінематографіста? Аматыры ведаюць гэта па працах нашых, таксама выхаваных у рэспубліцы, кіназнаўцаў. Ну, і ніводзін кінаведзец ці энцыклапедыя ў свеце цяпер не абмяноўвае ў артыкулах на літары «б» або «к» таго, што зроблена кінематографістамі БССР...

Пачыналася, як вядома, з дакументальных стужак. Мастацкае кіно мы пачалі ствараць трохі пазней. Была створана арганізацыя «Белдзяржкіно».

Камбайны ішчэ ў полі...

Поўныя будучы засеці!

НА ДАРОГАХ Беларусі мчаць зараз машыны, грукочуць трактары з прычэпамі. Вяжуць яны хлеб новага ураджая. Бясцэнным бурштывым патокам лясца збожжя ў засеці краіны. Прывімай. Радзіма, багаты каравай!

Колькі было нарананню на лета. І сапраўды, яно шмат у чым правільнае: позна прыйшло, ледзь не цэлыя чэрвень лілі халодныя дажджы, буювалі вятры, малаціў палеткі град. І ўсё ж такі хлеб ураджай небыла.

І вось нарэшце настала жніво. Намнога пазней, чым звычайна. З поўдня Беларусі ўжо ляцелі радасныя весткі: брагінскі калгас Імя Тэльмана выкапаў два гадавыя планы продажу збожжя дзяржаве. Жніво адохлава ўсё лямпа і новыя раёны. Аднак, калі я прыехаў у калгас «Свабода» Ашмянскага раёна, там толькі зборліся выжыць у поле. Шасць камбайнаў, нібы вялізныя жукі, паўзлі на палінай дарозе. Каля мяжы яны спыніліся. Хлопцы абступілі галоўнага агранома-калгаса Галіну Фёдаруна Кулік.

— Хлопцы, рытуйце перавясла. Раней жанчыны звязвалі брыгадыра, — жартуе Галіна Фёдаруна.

— Не так проста мяне звязваць, — адказвае загадчык вытворчага ўчастка Раман Рыбіч. — Мяне і ў мяшкі не зловіш...

Удзямачы слуп пылу, падляцелі на матэрыяле сакратар партбара калгаса Пётр Падгайскі:

— Сход лічу працягнутым, — кінуў ён з усмешкай. — Вось і дачакаліся жэжынак... Мо закурым ды і пацнім? Расу ўжо сонца выпіла.

Вяселья гаманлівыя хлопцы некай адразу прыліхлі... Пачаў так жыць. Гэтая хвіліна заўсёды хвалюе земляроба. Маці мая, памятаю, у гэты дзень надзяла святочную вышытую сукенку з «бялёнага» палатна, чыстую белую хустку і, адразу па маладзелья, ішла з сярном у поле.

— Першы, мусіць, ты пойдзеш, Косця, — сказаў Раман Рыбіч.

— Чаму я? — засаромеўшыся перапытаў Косця Кулік, невясокі, ладны хлопек: — Хто выпіне кароткую запалку, той і пачне, — дадаў ён і добра, свезла ўсімхнуўся.

— Хопіць табе, Косця, дурнікі выкідаць, — загаманілі хлопцы. — Выміпел летаз заваяваў, табе і пачынаць. Паглядзім, мо развучыцца за зіму, дык абскачам урад...

Косця спрытна палінаўся на мошкі свайго «караваі». Весе ла заракатаў матор. Камбайн павольна рушыў наперад. Важкія тугія каласы нібы кланяліся яму.

— Цяжка сёлета жніво, —

гаворыць Галіна Фёдаруна. — Паспела ўсё разам — і азімна, і лямпа. Хоць разарвыся. Але ж нічога, выкруцімся. Тэхнікі хапае, людзі працуюць ад душы. Ураджай радзе. Пяццераў пад 30—35 павінна даць пшаніца. Крыху меней — ячмень. Жыта і авёс — больш як па 20 цэнтнераў. Ды і лён сёлета вельмі добры. Вось калыны абнаў на полі. Адзін ля аднаго. Можна пачаць, што лён так і расце самаім... Такага ураджая на нашых кампаніях бядных палях ніколі не было.

Мы ішлі за камбайнамі, Мяк-

запісваць працэдзі. Не трэба звеняваю, або загадчыку вытворчага ўчастка хадзіць з цыркулем і замяраць, што зробіцца за дзень. Звяну вызначаюцца ў пачатку года гаспадарка-разліковае заданне — атрымаць на 85 тысяч рублёў прадукцыі, даць 22 тысячы чыстага прыбытку. Калі звяно гэтага даможацца, то зарплата ў канцы года павялічыцца на дваццаць працэнтаў (зараз яго члены атрымліваюць аванс), акрамя таго палова звышпрыбытку таксама пойдзе на зарплату. Такім чынам, члены звяна кроўна за-

нававаю, або загадчыку вы-

Шчо драе лета

нае свежэе ржышча, акуратныя кучкі саломы дыхалі цёлым, духмяным пахам хлеба. Здавалася, і неба прапалах хлебным духам. Аграном уважліва аглядала ржышча — ці не застаюцца каласы, шукала зерне ў саломе і мякнне. Але дарма — камбайнеры ўбравалі на дзёна чыста. Тут працавалі сапраўдныя гаспадары. Галоўны іх клопат — сабраць брэ страт, больш намацаць, бо ад гэтага залежыць іх заробак, плён усёй іх працы. Механізатары — члены звяна канчаткова прадукцыйны.

Што гэта такое? Чым яго адрозніваецца ад механізацыі звяноў, якія гадоў пяць дзейнічаюць у калгасе? Аб гэтым варта расказаць больш падрабязна.

Звяно канчаткова прадукцыйнае аб'яўляе не толькі механізатары, але і палюваў. Тут яна дапаможных звяноў. Працуюць яны першы год. Вынікі падводзіць рана, як кажуць, куранці лічць па восні, але эканамісты зрабілі некаторыя падлікі пасля вясенніх работ. І вось якія рэзультаты атрымаўся.

Звяно канчаткова прадукцыйнае Косці Куліка, будзем называць яго першым, і механізацыя зьявіў Івана Лукшы, апрацоўваюць прыкладна аднолькавую плошчу: першае — 311 гектараў, другое — 316. У першым 31 чалавек выпрацавалі 1505 чалавекадзён, у другім — 53 калгаснікаў, але чалавекадзён тут меншала ў 1227. Заработная плата спыла ў першым звяне 3443 рублі, у другім — 4826.

Заваяўшы, што першае звяно раней справілася з усімі работамі, хая людзей у ім меней. Ім не трэба кожны дзень дэваць заданне, вызначаць норму,

цікаўлены ў выніках свай пра-

Гэты прыклад і лічы я прысеў дзеля таго, каб паказаць існуючыя земляробскія пошук лепшай арганізацыі працы, лепшага выкарыстання тэхнікі.

Камбайны павярнулі назад, пайшлі на другі захад. Машыны адвозілі зерне на ток. Тут ва ўсё кіпела работа. Адзін чалавек сачыў, каб транспарціроў хапала «стравы» — падсыпаў зерне з кучы. Машыны веалі збожжя, сунулі, і па жолбе яно сымпала ў засеку. Чалавек гэты, малады калгаснік Стась Лукшы, учарашні дзесяціцік.

Ланата — не галоўная яго зброя. Стась ведае толкі і ў машынах.

Тэк, незвычайнай стала праца земляроба. Галоўны не цяжар улілі на скар пласкі маціны. А каб кіраваць ім, сучасны калгаснік павінен шмат ведаць. У калгасе многія вучацца. Прыклад у гэтым паказаў старшыня Мечыслаў Іванавіч Гіруць. Ён завочна скончыў Беларускае сельскагаспадарчую акадэмію.

У першы гады старшыня Мечыслаў Іванавіч сілком прыцягваў людзей брацца за кнігі. Некаторыя адневаліся, нехацённа загадаліся. Але старшыня чалавек настолькі дамагаўся свайго. Загоце зараз у калгасе ёсць высокакваліфікаваныя вопытныя кадры. Сёлета закончылі сельскагаспадарчы тэхнікум загадчыкі вытворчых участкаў Раман Рыбіч і Пётр Падгайскі, галоўны аграном Галіна Кулік — істатут, ржышча да абароны дыплама та-дэчны — Бухарэй — Пётр Кардэль. Займаюцца завочна да-

ярка Крысіна Янкоўская і іншыя калгаснікі.

Ужо вечарала, калі прыехаў з Мінска старшыня (яго тэрмін нова выклікалі на справы) і адрэзу — у кантору. Мечыслаў Іванавіч, — сярэдняя росту, мронца збіты, шыракаваты, адкрыты твар, гладка здасаныя цёмнарызы валасы. Усё яго постаць і выгляд, манера трымацца выдалі спакойнага і павярхоўнага чалавеча. Шасць гадоў назад Гіруць, тады ён быў першым сакратаром Ашмянскага райкома камсамола, прапанаваў ўзначаліць калгас. Не адразу ён згадзіўся, думаў, разважыў. Але калі вырашыў, дык узяўся за працу вельмі шчыра.

Малады энергічны старшыня спадабаўся калгаснікам. З дапамогай партыйнай арганізацыі, спецыялістаў ён здолеў лепш арганізаваць працу, стварыць механізаваныя звяны. Калгас пайшоў у гору. Нібы на дражджах пачала расці гаспадарка пасля сакавіцкага Пленума (1965 г.) нашай партыі. Зараз калгас «Свабода» адзін з лепшых у раёне. Славіцца ён высокімі ўраджаямі, праіваўцімі людзьмі. Тон здаюць камуністы — тут іх больш як сорак. Яны працуюць на самых адзкіх участках вытворчасці. Вырас і старшыня. Ён стаў вопытным кіраўніком. Мясцовыя жыгачы вылучылі яго дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларускае.

Не пазнаць зараз Кракаўку — цэнтр калгаса. Шырокія прамяны вуліцы, абсаджаныя пладоўнымі дрэвамі, роўныя стужкі асфальтавых тратуараў, акуратны, пад шпунт, бланкіны штакетнік з цёмнаватымі слупкамі.

— Вось тут у нас будзе фантэй, — расказаў старшыня калгаса. — За клубам пасадым парк, выкапем сажалку. Праект ужо ёсць. Па восні пачнём рабыць.

Дом культуры ў нас небагаты, расказаў далей Мечыслаў Іванавіч, але яго работай калгаснікі не задаволены. Няма здольнага арганізатара. Аказваецца, падрыхтаваць сапраўдны культурна-аградарскі, чым аграном ці заатэхнік. Тут патрэбны талент...

Чырвоная, стомленае сонца німа вісела над вёскай, калі мы выйшлі з канторы.

— Мусіць, заўтра зноў будзе вешер, халадзіца, — угледзіўся ў неба, прамоўў старшыня. — Чарговы цыклон. А можа антыцыклон, хай яго ліха... Надвор'е мяняецца сем раз на дні. Ну і лепшча...

Так, капырэнна, скупое на цэльнае сёлетае лета. Але самаадданай, рулівай працой сельскія жыгачы зрабілі яго шчодрым.

Л. ЛІВОНАУ, спец. кар. «Літаратуры і мастацтва», фота ўтара.

На самай мяжы Беларусі і Украіны, за сорак кіламетраў па поўдзёну ад месца, дзе зліваецца Сож і Дняпро, стаіць старажытны горадок Любеч. Гэтыя мясціны нядоўга наведваў народны артыст СССР Павел Малчаню. Ён меў сустрэчу з артыстамі Брагінскага народнага тэатра і моладдзю, выступіў з дакладам «Ленін і беларускі сцэнічны мастацтва», паказаў сцэны са спектакляў і фільмаў, у якіх браў удзел.

У Любеч мы прыпылі на быстраходным катэры «Ракета». Павел Сцяпанавіч Малчаню па просьбе сустрэчаных нас артыстаў народнага тэатра тут жа, на беразе Дняпра, расказаў аб сваім невялікім шляху ў мастацтва, аб сыграных на Беларускай сцэне і ў кіно ролях, гаварыў аб мастацтва ацэра і метадах работы над вобразам.

Пасля абдысў сваёсабіснае паказальны ўрок жыццёва сцэнічнай мовы і мастацкага чытання. Артысты народнага тэатра Я. Сачок, Я. Шайкевіч, Л. Зьбянок і іншыя паказалі некалькі сцэн і прачтэлі маналогі з пастаўленых ім п'ес... І мы выказалі ім свае заўвагі і падрады.

Два гразавікі, пастаўленыя братамі адзін да аднаго, замянілі эстрадную пляцоўку для канцэрта. Народу сабралася столькі, што, як кажуць, абліжы не было дзе ўпасці. Людзі жылі разгавалі на кожны ўпадэбаны нумар і не склупілі на дружныя воплескі.

Артысты Брагінскага народнага тэатра расказалі нам, што ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці Дома культуры вёскі Ясені падрыхтавалі і павіталі цікавае тэатрыялізацыяе дзеянне — «Мінулае і сучаснае нашай вёскі».

Ленінскі вечар абдысў назаўраў у Брагінскім Доме культуры. З гэтымнім дыкхемн слухалі прысутныя хвалючы расказ Пёла Малчанева пра яго чэрвоўвекую працу над вобразам вялікага праўдзіра.

...Студзень 1951 года... На студыі «Масфільм» зацверджаны да паставіўці сцэнарый Усевалада Вішнёўскага «Незбыўны 1919-ы». Пачаўся пошук ацэраў. Асцэрамі на ролю Уладзіміра Ільіча Леніна. З розных гарадоў і тэатраў краіны былі запрошаны артысты. Ужо каторы дзень праводзіліся так званыя кінапробы, а ржысёр усё быў незадаволены. Але вось яму падказалі зварнуць увагу на Паўла Сцяпанавіча Малчанева, які ў Беларускай драматычнай тэатры імя Я. Коласа з вялікім поспехам выконваў ролю Леніна. У той жа дзень у Віцебск паліцэла тэлеграма П. С. Малчанова. Гэта завіла і ўраіла ацэра. Ён прыехаў у Маскву.

На Мастацкім савеце студыі былі прагледжаны «пробы» чатырнаццаці прэзідэнтаў на ролю Леніна. Усе паглядзілі, што «ролікі» П. С. Малчанова — найлепшы. Паказалі «пробы» Ладзіі Фішэвай — шматгадовай супрацоўніцы Уладзіміра Ільіча. Яна не ведала ацэнкі камісіі, але таксама адзначыла «ролікі», дзе быў зняты П. Малчаню.

Вельмі ўспхвалілі брагінцаў старонкі ўспхваліў П. Малчанева пра сустрэчу яго з Д. І. Ульянівым, пра гутарку з братам Леніна аб правядзінні пра мастацкае ўвасобленна гэтага вобраза.

Выдатны артыст паказаў Брагінчанам сцэны і, маналогі з п'ес М. Погодзіна «Чалавек з ружомом» і «Крамлёўскія куранты». На вечары прагучалі ў мастацкім чытанні творы беларускіх пісьменнікаў, прысвечаныя Леніну.

Вечар закончыўся пратэлемаў эпізадаў з кінафільмаў і фільмаў-спектакляў, у якіх П. Малчаню выконваў ролю У. І. Леніна.

А. СЛЕСАРЭНКА, заслужаны дзеяч культуры БССР.

ХТО БУДЗЕ ПЕРАМОЖАМ

Мінскі абласны савец прафсаюзаў аб'явіў конкурс ілентываў мастацкай самадзейнасці прадпрыемстваў, будоўляў і устаноў на лепшую арганізацыю культурнага абслугоўвання працоўнікаў савецкай калгасаў, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

Увомямі прадугледжана выступленне самадзейных ілентываў у калгасах і саўгасах не радзей як 1—2 разы ў месяц. Праграма выступленняў павінна ўключыць у сябе: а) першыя п'есы і ўдэбусы, ілентывы Ільіча Леніна, Радзіме, паэты, шырокае выкарыстанне твораў беларускіх пісьменнікаў, кінамагараў і народнага фальклору.

Конкурс працягнецца да канца года.

А. МАЗУР.

ЧЫТАЧЫ ПАВЕДАМАЮЦЬ

Пры Гомельскім абласным Доме мастацкай самадзейнасці прафсаюзаў створана студыя чытальніцка-дыпламаты. У ёй займаецца больш 50 рабочых, служачых, студэнтаў і вучняў абласнога інтэра. Спрод студыяў — рабочыя швейнага аб'яднання «Камітэты» Наталлі Дзівіска, тэлеграфістка Людзіла Цынулеўская, студэнт-завочнік Сяргей Грамыка, вучанка Грабавускай сярэдняй школы Тамара Міхайлаўна і іншыя аматары мастацкага слова.

Ф. КУРАС.

Многая дружба звязвае артыстаў народнага аітэатра «Усмешка» Палца культуры Магілёўскага заводу штурчана валайна імя Куйбышава з воінамі Прыбалтыйскай ваеннай акругі. Ужо доўгія яны сустрэкліся, і вось зноў запрашаны.

Разам з «Усмешкай» выехаў створаны пры Палцы культуры тэатр маладзёжнай эстрады «Малыш». Артысты працуюць у гасціх дзесяці дзён і выступаць з новымі праграмамі.

І. ТАРАСАУ.

АД МІНСКА ДА КАРПАТ

Над садамі і вінаграднікамі невялікага зарпадкага сёла гучыць беларуская песня. Гэта завіталі 9 гоіці да Украіныкі сярбоз студэнт Беларусі дзяржаўнай кансерватарыі імя А. В. Луначарскага — Удзельнік агітпаходу, прысвечанага 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

Вось ужо другі тыдзень выступваюць ямы з лекцыямі і канцэртамі перад калгаснікамі, рабочымі, воінамі Савецкай Арміі.

Ім не патрэбна вялікая сцэна. Яны выступаюць на палых вышчых, у вінаградніках. Гледзачам добра запомніліся Іван Галін і Віктар Стрэльчанкаў, Уладзіміра Буяла, Святланы Такарская, Альбіны Ніскава і іншыя удзельнікі Ленінскага агітпаходу.

С. ВІКТАРАУ.

НОВЫЯ МУЗЫЧНЫЯ ВУЧЫЛІШЧЫ

Сёлета ў нашай рэспубліцы адкрыліся тры новыя музычныя вучылішчы — у Мазыры, Баранавічах і Гродна.

У Мазыры і Баранавічым вучылішчах зараз ідуць прыёмныя экзамены. Гэтыя устаноў прымуць 73 чалавек на першы курс дзённага аддзялення і 15 чалавек на завочнае. Столькі ж навушчар прыме і Гродзенскае вучылішча.

Фота Ул. КРУКА.

КАЗВАЕ БЕЛАРУСЬ

Інтэр'ю з першым сакратаром Саюза кінематографістаў БССР народным артыстам рэспублікі У. У. КОРШ-САБЛІНСКІМ.

кіно. Тут бярэ пачатак і мая творчая біяграфія. Мне пашчасціла быць сведкам і вучнем надзвычай таленавітага і рознабаковага майстра кіно — Юрыя Гарыча. «Лясная быль», «Кастусь Каліноўскі», «Хвоі гамоніцы», «Атэль «Савой», «У агні нараджэння»... Цяпер гэтыя назвы мы часцей за ўсё сустракаем у літаратуры пра кіно, а калісьці стужкі з марнай «Белдзяржкіно» былі сапраўднымі «бавявішчамі» — беларускі [ды і ўсесаюзны] глядач штурнаваў кінастужкі і клубы, дзе дэманстраваліся гэтыя стужкі.

Калі гаварыць пра асноўны ідэя-мастацкі пафас нашых фільмаў, трэба падкрэсліць, што пісьменнікі, ржысёры і апэратары аддавалі перавагу тэмам гісторыя-рэвалюцыйнага гучання. Гэта і зразумела — тады ішчэ не адтрымалі ролы Кастрычніка і грамадзянскай вайны. Героі гэтых падзей і былі самымі любімымі героямі мастацтва і асцэнава кіно.

Мне дарагія ўспаміны пра першы гучаўні мастацкага фільма, які я рабіў у «Белдзяржкіно». Сцэнарyst Б. Брадзінскі прапанаваў нам цікавы літаратурны матэрыял. Карціна называлася «Першы ўзвод». Мясце змост стужкі хвалюваў надзвычай, бо маві жыццё было звязана ў юнацкія гады з арміяй, вясення будні я зведваў, як кажуць, на сваёй скуры... Зразумела, нам, аўтарам і выканаўцам роляў, было цяжкавата — не хапала вопыту, не было майстэрства. Але захапленне панавала ў час здымкаў — і фільм, калі вяртаць крытыкам і касавым паказчыкам, атрымаўся.

У цэнтры гэтага кінафільма два героі — паслявоены рэвалюцыянер, ваяк салдацкай масы Манар Бобрык і буржуазны нацыяналіст Веліканав. У сутыкненні гэтых персанажаў мы і сталіся раскрыць розныя погляды людзей на сутнасць першай сусветнай вайны. Лёс гэтых людзей пераплітаецца на працягу ўсяго фільма. У самым вострым і адзкім моманце жыццё сутнае Бобрыка і Веліканав, і менавіта тады яра і выраза праўдзівае характар кожнага з іх, ідэя і маральнае сутнасць...

Я потым пісаў крытыку, нам удалося раскрыць дзейнасць большацікай партыі, велізарную ролю камуністаў па згуртаванні рэвалюцыянеркі сіл, здольных рашуча павярнуць бег падзей.

Вельмі прыемна было працаваць з ацэрамі — цяпер народным артыстам СССР Б. Бабчынскі і народным артыстам РСФСР Ф. Нікіцін — выканаўцамі галоўных роляў. Цяпер гэта імёны славуаты, а тады хлопцы былі маладымі, ацэры «жэўтаратары».

Наогул, шлях многіх цяперашніх майстроў кіно пачынаўся на фабрыцы «Белдзяржкіно» — Марк Данскоў, Ісак Дунаеўскі, Мікалай Станяў [гэты спіс я мог бы павялічыць у дзесяці разоў] прыходзілі да нас ішчэ нікому не вядомымі, пачаткоўцамі. Што ж і казаць пра нацыянальны творчыя кадры! Гэта гордасць беларускай культуры, што мы маем таленавітых і адданных справае ржысёраў, апэратараў, мастакоў, кампазітараў, — людзей, якія добра ведаюць спецыфіку экраннага мастацтва, патрабаванні сучаснага кінематографіста.

Асцэрамі дарагія тва работнікі, што прайшлі з кінакамерай і аўтаматам па палях баў Вайнаў Аццінавай вайны. Кінастужкі працягваю савецкага народа мае нашаторныя кадры і сюжэты, знятыя ішчэмі таварышамі ва ўмовах партызанскай барацьбы і на перадыні краі франтоў. Цікава, што цяперашнія значныя творы дакументалістаў, якія па-новаму асэнсоўваюць мінулае, суадносячы яго з сённяшнім днём, — называюць хоць бы «Дарогі бэе прывалы», «Арліную кніжыцу», «Штрыхі да партэта», «Генерала Пучыш», — грунтоўнае на багатым хранікальным матэрыяле, назалашаным беларускімі кінематографістамі ў вэкапоміныя дні вайны.

Не буду спыняцца на мастацкіх стужках «Беларусьфільма», якія атрымалі прызнанне глядача ў пасляваенныя часы. І ветэраны, і маладыя работнікі студыі далі цікавыя творы на самыя разнастайныя тэмы. Ад маюментальных гістарычных папотноў да дзіцячых казак, ад псіхалагічных даследаванняў характара сучасніка і да прыгожых стужак, адрававаных дзэцям, — такі дыяпазон творчасці нашага калентыву. Мы ганарымся, што лепшыя з нашых работ адзначаны сусветнымі, ўсесаюзнымі і рэспубліканскімі ўзнагародамі, што марку «Беларусьфільм» ведаюць у многіх краінах свету.

Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі і ўрад рэспублікі аказваюць вялікую дапамогу нашаму кіно, назіраюць творчых работнікаў на стварэнне новых вэкаідэяных і па-мастацка фільмаў.

ЧАРНІГАЎЦЫ

МУЗЫЧНА-ДРАМАТЫЧНЫ ТЭАТР ІМЯ Т. ШАУЧЭНКІ У МІНСКУ

Выступаюць галоўныя ролі ў «Дзён Герхарта» артыстка Н. Рудніцкая.

Сцэна са спектакля «У надзею раіна зьдзе ўзбрала».

Госці іграў «Цыганку Азур». Пасля пераходзіць да пераходнага пераходу, калі мы ўсе апладзіравалі артыстам, не дзе ў сямім рэдакцыі партэра пачулася: «Здарэўся! Буль Добра іграўца ў суседзі!» Так, гэты гледзчак сказаў праўду. А мне ўспомнілася тады старонка ўспамінаў М. Горькага, дзе такіх ж слоў М. Кацюбінскага адрэсаванае ружаватае мільям, сустраціў ім на Капры. «Ведаеце, — сказаў ён Горькаму, — трохі сентыментальны раблосі! Але ж і вам, думаю, нярэдка ўздыхацца аб белай бязрэ, якой вас секлі, бывалі Э, усё людзі — людзі, а хто не чалавек — хай будзе яму сорамна!» Калі адзначыць рэжысёраў і манера выканання розных п'ес артыстамі з Чарнігава, словы М. Кацюбінскага могуць дапамагчы зрабіць гэта больш дэкладна. Пераважае драматызм, прысвечана мінутаму, тут часам, калі чалавек і спраўды часта секлі, — гэта творы, дзе тэмы сацыяльнага нераўнапраўя раскрываюцца пераважна ў гісторыі трагічнага каханьня. Тэатр, бывае, схіляецца да меладрамы і тэды на сцэне атмасфера дэзьяна афарбоўваецца светлай і пастэльнай апраўдана сентыментальнасцю. А потым у хадзе падзеяў урываюцца агністы ўкраінскі рытм харавога і сольнага песні, у скоры пускаяцца галоўныя персанажы і масовыя, зачыраваюць пералівы галасоў і пластычны руху ў і ўсё гэта адцяняе драматызм канфілікту або кантраста не дзе прычыну задуманасці сцэна перахода п'еса. Так паступаюць і сьцягані чарнігаўцамі «Масква — Генуя», «Цыганка Азур», «У надзею рана зьдзе збрала». Захоўваючы нацыянальны каларыт і нават этнаграфічны падрабязнасці, рэжысёра ачышчае гэтыя традыцыйныя на Украіне п'есы ад штампавы.

І што яшчэ характэрна — тэатр спалучае жыццёвую праўду ў сцэнічных паводзінах герояў з агульнай рамэнтэчнай узнёсласцю. Гаворачы гэта, мы павінны адзначыць, што, канечне, чарнігаўскія артысты не такія моцныя ў вакале, як іх папярэднікі ў гастрольях у Мінску з ансамбля Кіеўскай апэраты, а ў драматычных эпізодах, бывае, знаеда і пераціскаюць. Але агульнае ўражанне такое, быццам нават даўно знаёмыя табэ драмы прачытаны мастаком заклёпанымі і творча самастойнымі. Адсюль, відаць, і тая рамэнтэчная нота, якую чуюць найбольш ярка. Эно зьяўляюцца да М. Кацюбінскага (ён, дарэчы, быў чарнігаўцам), які рамэнтэзм лічыў «чалавечым настроем... ён перабольшвае добрыя пачаткі і свядчыць гэтым, якая вялікая прага дабрны ў людзях».

Менш удэляе выглядаюць у чарнігаўцаў п'есы цяперашніх аўтараў. Нават «Васелле ў Малеінаўцы» сыграны імі ўмерна, я сказаў бы, традыцыйна — па звычайным для гэтай музычнай камедыі эталонах. А ў спектаклі «Васемнаццаць гадоў», дэзьяна, рэжысёра абмежавала сябе дэзьяна сцэнальнымі задзьянамі — павесліца гледзчы, не больш. Праўда, і ў тых вечары, калі мы глядзелі гэтыя пастаноўкі, нам было прыемна разам з героямі сумваць і сміяцца, сачыць за найвышэйшымі маладымі сэрцаў і вітаць перамогу высякаронных персанажаў над адмоўнымі. Але чакана і нечага большага!

Куды даражэй нам уражанні ад тых спектакляў, дзе калектыву на чале з галоўным рэжысёрам В. Рудніцкім паглыбляе ў свет хай сабе і знаёмых нам гарачых паучыцца і яркіх вобразаў, адкрываючы характа чалавек, які так прагне дабрны ў людзях і справядлівасці ў грамадстве. За такую класіку мы і гаворым гэтым нашаму шырае дзякуй!

Ірына ЗАЯЦ.

САВЕЦКАМУ КІНО — 50 ГАДОЎ

У ВЫТВОРЧАСЦІ — СЦЭНАРЫЙ АБ ЗМАГАННІ ЧОРНАГА КАНТЫНЕЦА СУПРОТ КАЛАНІЗАТАРАў І ІХ ПАСЛУГАЧОў • ЛІТАРАТАР — СЯНОЗІК І РОЗНА-

ПРАУНЫ УДЗЕЛЬНІК ТВОРЧАСЦІ • НА ЭКРАНАХ НОВЫ ФІЛЬМ БЕЛАРУСКІХ КІНАДАКУМЕНТАЛІСТАў. ЯКІ ЁНІ

ХРОНІКА СТАНАЎЛЕННЯ ХАРАКТАРУ

тацы былі ім «прапанаваны». І ўсё ж часцей за ўсё, чалавек на экране — гэта яркі партрэт, у якім выразна бачыцца характар. Герой фільма шыра радуюцца, марна, хваляюцца, думалі, сумуюць... Прайшлі два-тры эпізоды з дзедзі, і глядач ужо ведае, хто з іх не паседлівы, хто цікавы, хто рамэнтэчна або схільны да рацыяналізму, і хто (увага, педагогі і бацькі!) раўнадудны да людзей!...

Зраніты рабцін такіх вывады добра дапамагае і рэжысёр: паралельны мантаж — вось так было ў першым класе, а вось так — у трэцім, пяцёр у сямім, — дазваляе нам убачыць паступовае станаўленне «я» герояў карціны.

Хроніка станаўлення характараў вымагае жыццёвага дэкладнасі ў паказе таго, што адбываецца на экране. Бо калі гаворка ідзе пра такіх тонкасці, як змена псіхалогіі, пераўтварэнне ўнутранага свету, любы кінематаграфічны фальш грукае гарматым стрэлам. Аўтар карціны разумее гэта.

Немагчыма без хвалявання глядзець, як хлопчыкі-першаляскавікі старанна выводзіць кручкі ў сынтэту і тут жа — ён ужо ў сямім — паглыблены ў роздум, іна, ледзь паспяваючы за думкай. І гучыць яго ціхі, вельмі шчыры голас. Са светлай наўнасцю гаворыць ён: — Археалогія... Я нават сам не ведаю, што мяне цягне да ле. Нануна... — бланітная смуга стагоддзяў... Я ўсё вырашыў, я абавязкова стану прафесарам археалогіі. Буду не проста археалагам, а археалагам-наснаўтам...

Добра знята. Добра паказана! Але... Іншы раз густ і паучыцца меры адраджэння стваральнаму фільму, калі іх выданае любімай цаной ахапіць вялікае кола праблем, якія цікавяць сямікласнікаў, вядзе да кінематаграфічна прамалінейнай, мякка кажучы, «арганізацыі» фактаў.

Узвядзь, напрыклад, размову аб Гомелі. У класе пастаўлена святло для здымкі і кінаметра, і хоць мы не бачым асветляльнага апаратуру і камеру, «жалезна» адчуваем, што яны тут, па прамернай сабранасці вучняў. Здагадваецца, што гэта не назіранне, а іспытаніроўка. Настаўніца задае пытанне: — І Віна, і за ёю Лора. Наташа бойка адназваюць. Роўна цяжэ «гладнае» сухіх, завучаных фраз, старанна ілюструюцца ён адпаведнымі планами Гомеля.

Залёў быў дэкладны. І думаля, што няроўдзе ён у сур'езны каментарый, у глыбокі (магчыма, нават філасофскі) раздум усьлях. Але замест гэтага, на «жаль», інфармацыя, ілюстрацыйнасць, «масты» на мантанжных пераходах. «Яны ўжо і разважваюць аб спорце... Яны наследуюць многае з таго, што было ўчора... Адно пакідае раўнадудным, другое — да спадабы, ваб'юць...» і г. д., ад пачатку і да канца.

Шкада, што такі вопытны майстар-кінадакументаліст, як Л. Браўляўскі, не знайшоў часу больш грунтоўна працаваць над тэкстам.

Так, карціна не без недахопаў. І ўсё ж, нагледзячы на «агрэхі», яна пакідае светлае ўражанне.

А. БРАЎЛЯЎСКІ.

У ЦІТРАХ коммага фільма першым называюць аўтара сцэнарыя. Хоць у кінематаграфічных колах і цяпер спрачаюцца аб тым, хто ж галоўны творца карціны — сцэнарыст ці рэжысёр, гэта, здаецца, толькі паважлівае першынство літаратурнага матэрыялу. Цяпер, адзначаючы змяняльную дату ў гісторыі савецкага кіно, мы перабіраем у памяці назвы найбольш значных экранных твораў, і нам часта прыгадваюць імя пісьменніка, які ўнёс каштоўны ўклад у развіццё Беларускага кінамастацтва.

Ужо на пачатку яго станаўлення была вялікая садружнасць паміж вопытным рэжысёрам Ю. Гарычам і маладымі талентамі пісьменнікаў і маладымі талентамі пісьменнікаў. Чаротам, які ў добрым творчым кантакце працаваў над першым Беларускай мастацкім фільмам «Лясная быль». Дарэчы, гэта адзін з прыкладаў, які абв'яргае думку некаторых студыйных скептыкаў, якія лічыць, што літаратары быццам не ведаюць «спецыфікі» кіно і таму з імі цяжка працаваць. Што ж, спецыфіка, вядома, ёсць. Была яна і тады, калі М. Чарот дробаваў у кінематографію. Больш таго — пісьменнікі вымушаны былі тады пісаць дэзьяна літаральна на стужцы (імяны перыяду), дэзьяна іх як цытры. Ю. Гарыч зацікавіў гэтым пісьменніка і абудзіў у ім жаданне працаваць у кіно, раскрыў яму спецыфіку таго мастацтва.

Мабіць, карысна прыгадаць тут і тое, што ярка мастацкая проза часцей за ўсё бывае ўдзячым літаратурным матэрыялам для перакладу на яго кіно. Гэтакім гісторыю Беларускага кіно — «Хвоі гамаюцца», «У агні народжаная», «Першы ўзвод», «Шукальнікі шчасця»... Драматыргія гэтых стужак — п'есаў спольнай працы А. Волынага, Р. Кобецка, Б. Браўляўскага з рэжысёрамі. Не дэзьяна гэтыя стужкі сталі этанымі ў Беларускай кіно.

У перыядычным друку трыццаці гадоў змешчана многа артыкулаў і выступленняў Беларускай пісьменніцкай па пытаннях кіно. Яно было для іх грамадскім клопатам і новай галінай творчасці. Зацікаўлена і прадэсійнальна ацэньвалі яны прыёры фільмаў, аналізавалі стужкі, з'яўлялі прынцыповыя моманты ідэяна-мастацкага зместу і нацыянальнай формы карціны. Такім чынам, мы можам сцвярдзаць, што развіццё нашага кіне-

матографа нельга сабе ўявіць без удзелу ў гэтым працэсе пісьменніцкай арганізацыі. Купала, Колас, Чорны, Маўр, Зянон, Губарэвіч, В. Волыскі — цяжка пералічыць імяны тых, хто сваім словам і непасрэдным удзелам у здымацкіх фільмаў улісаў цікавае старонкі ў гісторыю кіно. Мы маем на ўвазе і крытычны артыкул, і апэратыўную рэдакцыю, і сцэнарыі план...

Якуб Колас яшчэ ў 1936 годзе заклікаў нашых пісьменнікаў і дэ-

персанажы сваёй з поспехам тады сыгранай купалаўцамі драмы. Яго садружнасць з Ул. Корш-Сабліннін і А. Файншмерам узбагаціла сюжэт і пашырыла маштабы дэзьяна. Больш таго, цікава працягну і тое, як герой, чые подзвігі дакументальна адлюстраваны на экране, набывае рысы па-мастацку абудынага вобраза патрыёта. Якраз так фільм і ўспрымаўся гледзьянамі — як мастацкі паказ таго, што было ў жыцці літаральна не-

скрана была і карціна «Чырвоная лісца». А. Куляшоў і А. Кучар дэзьяна цікавы сцэнарыі матэрыялу, у якім раскрывалася блізкае Беларускаму кіно тэма барацьбы праўдывой былой Заходняй Беларусі за сваё выдзалецце. Умелая рэжысёра Ул. Корш-Сабліна забяспечыла кінастужку добрую славу.

А колькі новага, цікавага ўнёслі ў Беларускае кіно мастацкія фільмы «Трэцяя ракетка» і «Альпійская балада» па творах Васіля Быкава! Меладзія рэжысёра Р. Віктараў і Б. Сцяпанавіч у садружнасці з пісьменнікам іжыніліся праз глыбокі мастацкі аналіз, праз псіхалагічнае дэзьяна чалавечых характараў і «канфілікты праўдыва і шматгранна паказвае ваенны подзвіг савецкага чалавека.

Поспех прыходзіць у кіно, калі яго сустракае літаратар не як «інсцэніроўшчыка», а як арыгінальна мастака са сваім бачаннем жыцця.

Мы гаворым аб мастацкай кінематаграфіі. Калі ж узвядзь дакументальны экран Беларусі, дык і тут многа ўдзячэна з пісьменніцкімі імянамі. Успершыню Дзержыжуную прэмію БССР кінадакументалісты атрымалі за стужкі, створаныя па публіцыстычна яркіх, вобразных, паэтычных фальшу сцэнарыях А. Вялюгіна. І гэта толькі пацвярджае думку тых, хто лічыць, што сцэнарыст — гэта пісьменнік, а не толькі складальнік сюжэтных «распрацовак» і аўтар дыктарскага тэксту.

Прыкма, але мы вымушаны нават і цяпер гаварыць, што часам на стужцы «Беларусьфільм» сапраўднага пісьменніка з цікавай прапановай асцоўваюць на другі план, аддаючы перавагу пастаўшчыку лойка злепленана і зручна для вытворчасці сцэнарыяга суратагу. Яго дэзьянаюць, дэпрацоўваюць, перапісваюць рэдактары і самі рэжысёры. Вынік быў адзін — шчыры, пасрэдны фільм.

Аптымістычны погляд над заўсёды актуальную праблему «Пісьменнікі і кіно» сёння выствяляе тэндэнцыя ўмацавання творчай дружнасці дэзьяна двух мастацтваў. Але многа трэба намаганню і вялікай працы, каб сумныя перыяды адчужанасці паміж імі зніклі зусім і Беларускае кінамастацтва дэзьяна сапраўдных вяршын творчага росвітку.

Без пісьменніка гэта, мусіць, і немагчыма!

Яны ГЛІНДЗІЧ.

САДРУЖНАСЦЬ ТВОРЧАЯ, КАРЫСНАЯ

лей браць удзел у кінасправе рэспублікі і рабцін арыгінальнага творы. А Міхась Лынькоў падкрэсліваў, што наогул «...робота ў кіно неадзінчым уздзяна для пісьменніка, бо яна з'яўляецца вялікай школай. Кіно дэзьяна пісьменніку ў справе асаваення найбольш шчыра, больш строга і дынамічна кампазіцыі твора, прымуцае да надзьяна эканамічна і рэцыйнальна карыстана мастацкімі сродкамі... І дадэзьяна: «Прайшці гэтую школу для многіх з нас будзе надзьяна карысна».

Мабіць, варта было б вывучыць вопыт стварэння такіх стужак, як «Палескія рабінзонны» рэжысёра Я. Бахара і П. Малчанова па сцэнарыі Які Маўра — у саой час любімы дэзьяна фільма, як «Салавей» рэжысёра Э. Аршанскага, дэзьяна таксама выдзьяна індывідуальна таленту Эмітрака Бядулі, і творчы перабіт аповесці «Каландары» Петруся Броўкам для рэжысёра М. Авербаха. Як жа літаратурны творы атрымалі кінематаграфічнае аснававанне, што пры гэтым «браў» пісьменнік ад кінематографа і што «дадэзьяна» яму? Канечне, гэта творчая праблема, якая яшчэ чакае сваё дэзьяна выдучык.

Садружнасць кіно і літаратуры мела свой працяг. Так, значны фільм «Канстанцін Заслоўна» — гэта ж таксама аўтарскае перааснававанне п'есы. Арыядэ Маўзона не механічна пераносіць падзеі і

калькі гадоў назад. Суднасны дакументалізму і мастацкай выдучык у такой стужцы — таксама тэма для дэзьяна.

Пэранас на экран літаратурны творы наогул вельмі характэрная рыса Беларускага кіно. Фільмы-спектаклі па п'есах Купала і Крапіва, інсцэніроўкі трылогіі Коласа «На ростанях», аповесцей А. Кулакоўскага «Нявестка», В. Быкава «Трэцяя ракетка» і «Альпійская балада», М. Лынькова «Міколка-паваз»... Няўжо названія (і не названыя) кінатворы можна разглядаць без аналізу іх літаратурных першарынніц! І тут патрэбны глыбокае дэзьяна і тэартычны аналіз садружнасці літаратуры і кіно.

Поспех фільма, як і яго правад, часта залежыць цалкам ад прынцыпаў сцэнарыяга лубодузы, густу і ўменна сцэнарыста мысліць па-кінематаграфічнаму. Так, канечне, рэжысёр — капітан на мосціку, але канструкцыю карабля стварае літаратар!

З'яўда для свайго часу стала экранізацыя аповесці А. Кулакоўскага «Нявестка», у якой экранізацыя складана праблема жыцця тагачаснай аёсці. Фільм пад назвай «Нявестка трэба барацьбу» ўдала зроблены рэжысёрам І. Шульманам па сцэнарыі драматурга А. Макевіча, напісаным, на маю думку, у дасканалой кінадраматыргічнай форме. Значным поспехам Беларускага

На экране-народныя пісьменнікі Беларусі

Беларускія дакументалісты стварылі чатыры фільмы — пра жыццё і творчы працу нашых выдатных пісьменнікаў. На надрах з гэтых стужак — вы бачыце Янку Купала, Янку Коласа, Нандрата Крапіву і Міхася Лынькова.

У МЯНЕ ў руках — рэжысёрскі сцэнары — ніжачка, якая фарматам нагадвае папулярныя выданні размоўніку; пераклад літаратурнага сцэнарыя на мову кінематографа, дапаможнік для рэжысёра, апэратара, мастака, гукарэжысёра, акцёраў, усёй здымачнай групы.

На першых старонках распісаны ўвод — увертюра да фільма: «Эскіс паштовай маркі на ўвесь экран. На экране прафіль афрыканца з барадою». Крыху ніжэй: «І вось ужо машына друкуе маркі. На кожным лісце сто марок, сто профілаў». І далей: «Набліжаецца марка. Стрэл — куля прабіла скрыню, разадрада твар. Экран запаліла чарната. Узніае назва: «Чорнае сонца».

На ніжастудыі «Беларусьфільм» здымаюцца новы мастацкі фільм.

СЛОВА БЯРЭ РЭЖЫСЁРА

Зусім нядаўна рэжысёру-пастаноўшчыку «Чорнага сонца» А. Спешневу ўручылі медаль дэзьяна Дзяржаўнай прэміі БССР. Гэта — ўзнагарода за сцэнары і рэжысёру фільма «Масква — Генуя».

— Ваш рэжысёрскі дэзьяна аказаўся ўдалым. — І непрадугледжваным. Я не абраўся брацца за рэжысёру. Але калі пачаў здымаць фільм, сур'езна захварэў рэжысёр, і давялося прыпыніць здымкі. А кожны дзень простаю каштуе вялікіх грошай. Пры такіх вост аналізнасці і пачаў здымаць фільм «Масква — Генуя».

— Відаць, удача і рэжысёру ваш далейшы шлях у рэжысёру? — Не аўсім так. І лічыў і лічу сябе перш за ўсё літаратарам. Гэта мая прафесія. Рэжысёра ваб'ю мяне тым, што дае матчымасць мяне, як сцэнарысту, экспэртыментавань.

«Чорнае сонца» я разглядаю як развіццё вопыту дэзьяна папярэдніх карцін: «Масква — Генуя» і «Тысяча вояна».

Новы фільм прысвечаны барацьбе за нацыянальную незалежнасць у Афрыцы. Больш канкрэтна — мы хочам раска-

завь у ім аб трагедыі прагрэсіўнага афрыканскага лідэра Рабера Мусамбе, які прагне добра і справядлівасці ва ўсім свеце, але не ўлічвае дэзьяна законаў сілы. Мы хочам расказаць аб змове, ахвяраю якой стаў ён, ды і не толькі ён.

Падзеі ў фільме адбываюцца ў Нью-Йорку і ва ўмоўнай афрыканскай краіне. Персанажы абудынаены, імяны герояў выдучаны.

Літаратурны сцэнары «Чорнага сонца» быў створаны ў сааўтарстве з дыпламатам, былым міністрам замежных спраў БССР К. Ільіным. І гэта, канечне, і як цільно вядома, атрымаў прэмію на Усеаўсяным сцэнарыным конкурсе на лепшы-

жоні Рабера Мусамбе запронага актрыса з Сенегала Тэрыза Дзіоп. Акцёра на ролі старшыні парламента і выкануюца галоўнай ролі я знайшоў у Парыжы: першага з іх іграе Дуга Сек, а Рабера Мусамбе — Амбруаз М'Б'я.

БАНЖУР, МСЬЕ АМБРУАЗ!

Ён высокі ростам і лёгкі ў рухах. У яго «гаварыня вочы» і адкрытая ўсмешка. На яго творчым рахунку — 50 роліў на сцэне, 30 — на тэлебачанні, чатыры рэжысёрскія пастаноўкі ў тэатры, удзел у мастацкіх фільмах і відэіпердачах.

Быў час, калі ён цікавіўся сельскай гаспадаркай і прыехаў вывучаць яе з Камеруна ў Францыю.

— У нас быў свой студыйні аркестр з вельмі невядомымі рэпертуарам. Каб пашырыць праграму, мы пачалі музыку «перабіваць» чытаннем. Каб навучыцца дэзьяна чытаць, я паступіў у нацыянальную школу тэатральна-драматычнага мастацтва. Праз некаторы час я стаў артыстам тэатра Адэон.

(Тэатр Адэон адзін з трох у Парыжы, якія субсідзірую дэзьяна. На чале яго стаць выдатныя сучасны рэжысёры Жан-Луі Баро. Ну, а афрыканец на сцэне гэтага тэатра — з'яна сапраўды рэдкая.)

— Есць у Францыі і трыпа «чорныя» акцёры. Яны звычайна з'яўляюцца на адыні спектакля. Калі час дэзьяна і ролі спектакля цікава, я ахвотна іграю ў іх. Гэта справа вельмі важная, бо мы знаёмым гледзьяна а багацім афрыканскай культуры. Мае рэжысёрскія спектаклі таксама пастаўлены на п'есах афрыканскіх аўтараў.

Самая нечаканая ролі? Ролі «белага» на сцэне тэатра «Селестан» у Ліёне. Мне запрасіў туды мой былы мэр Жан Меер.

Якія ролі мне больш падабаюцца? Цікавыя, вялікія ролі. Зразуемце мяне правільна: вялікая ролі не заўсёды вялікая па аб'ёме. Галоўнае — як шырока дазваляе яна акцёру карыстацца сваімі магчымаасцямі, каб стварыць яркі характар.

Радасна была для мяне работа над вобразам мараканскага прынца ў «Венецыянскім купцы» Шэкспіра, а таксама работа ў спектаклі чорнай групы «Аракул», дзе я сыграў пэўную афрыканскую адпаведнасць малярэўскаму Гарпагону.

Мне не хочацца абмяжоўвацца ні амплуа, ні жанрам — іграю ўсё: ад класічнай трагедыі да сучаснай камедыі з музычнай, песняй і танцам. У маіх рэ-

жысёрскіх планах — п'еса Чэхава, назву якой я пакуль трымаю ў сакрэце.

У Камеруне яшчэ няма ні прафесіянальнага тэатра, ні навучальнай устаноў для падрыхтоўкі акцёраў. Аднак мы правалі некалькі адборачных тураў і сабралі трупы, якая, спадзяюся, стане ядром будучага нацыянальнага тэатра. Тут я выканваю ролі заснавальніка, дырэктара трупы і настаўніка. Таму рэгулярна езджу ў Камерун...

Скажу і пра тэлебачанне. У фільмах, таматычна звязаных з афрыканскай праблематыкай, я люблю здымацца. У адным з іх сыграў нават абсалютнага чэмпіёна свету па боксе негра Касіуса Клея.

Робу ў кіно не люблю. У Францыі здымаюць мноства камерцыйных фільмаў, у якіх стаўка робіцца перш за ўсё на кіназорку. У такіх фільмах нельга разлічваць на цікавую ролі. Адыючы я здымаўся з Вельманда. Заманіла? Зусім! Мне дэзьяна ролі п'яніста-наркамана з дэзьяна, у якой мяне, як акцёру, не было чаго рабіць.

Але ролі Рабера Мусамбе — гэта зусім іншае. Сцэнары

Здымаецца фільм «Чорнае сонца». На першым плане (злева) — рэжысёр фільма А. Спешнеў.

фільма, па-мойму, вельмі цікавы, амстотны. Гэта таксама ваб'ю. І потым мяне падабаюцца людзі, з якімі я тут, у Беларусі, сустраўся. Не, у гэтым фільме я ахвотна буду працаваць!

ДЗЕНЬ ПЕРШЫ — ДНІ НАСТУПНЫЯ

Робота пачалася з рэпетыцыяў сцэны янгра. У рэпетыцыіх пэўнай кінастудыі — рэжысёр А. Спешнеў, Амбруаз М'Б'я, двое афрыканскіх выкануюцаў-афрыканскага і перакладчыца.

Спачатку сцэна не ладзіцца: непрафесіяналам п'яніста адразу зразуемць сваё месца ў ёй, улавіць рытм, апрацаваць жэсты... Карольскую сцэну паўтараюць другі... пяты... дэзьяна... п'ятнаццаты раз! Амбруаз дакладна сабраў, ярытны. У ім вядоўчана вялікая акцёрская дысцыпліна, унутрана-пэтрабавальнасць да сябе і высокі прафесіяналізм.

...Загучаў голас Рабера Мусамбе. Пэракананаўч, спакойны, з гарнаватой іроніяй. І крыху шнада, што голас акцёра, у

Н АША літаратурнае ўстава німаля зрабіла для азнаёмлення шырокага кола чытачоў са складанымі і супярэчлівымі праблемамі, якія супрацьстаялі працягламу станаўленню рэалізму ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя. І ўсё ж многія літаратурныя з'явы і факты гэтай перыяду на сённяшні дзень застаюцца невыяшанымі, недастаткова вывучанымі і патрабуюць удакладнення.

У гэтых адносінах кніга І. Баса «Літаратурныя пошукі, знаходкі, даследаванні», адметна сваёй карпатлівасцю і пільнай увагай да самых разнастайных праблем літаратурнага жыцця з'яўляецца цікавай і патрабнай спробай прааналізаваць некаторыя моманты ў творчай гісторыі парадыйна-сатырычных паэм «Знеда навявара» і «Тарас на Парнасе», узяўшы за аснову неадназначныя сцэнычныя і драматычныя сцэны, якія аўтар уключыў у сваю кнігу, не вырашаючы, якіх-небудзь фундаментальных праблем беларускага літаратурнага жыцця (яны з'яўляюцца часткай прыватных пытанняў гісторыі літаратуры) з'яўляюцца адносна аднароднымі літаратурнымі фактамі, — значэнне іх ад гэтага не змяняецца. Кніга прыцягвае нашу увагу менавіта сваім жывым, накіраваным матэрыялам.

Найбольшую цікавасць і каштоўнасць уяўляе сабой першая частка кнігі, прысвечаная пошукам аўтара паэм «Знеда навявара» і «Тарас на Парнасе». Устаўленае больш-менш дакладнае часу з'яўлення на свет гэтых паэм і «Тарас на Парнасе». Аўтар слухна, думачка, даводзіць, што аўтарам паэм «Знеда навявара» і «Тарас на Парнасе» з'яўляецца в. равінскага В. Раўнінска, удзельнік Айнаўнай вайны 1812 г., праграблена на строены, адкаваны абшарнік са Смаленшчыны. Думка аб аўтарстве В. Раўнскага была выказана яшчэ акадэмікам Я. Карскім, але доўгі час даследчыкі беларускай дакастрычнай літаратуры ставілі яе пад сумненне. Багатым фактычным матэрыялам, звышсталагінным назіраннямі, гэтаксама, як і пераважнае папулярнасцю інфармацыйным матэрыялам, аб'ектыўнасцю і глыбінні пранікнення ў атмасферу тых гадоў вылучаецца аўтар, прысвечаны дэу паэта П. Багатыма. Зварот да дакументальных крыніц дазваляе І. Басу з дэталёвай прабоўнасцю ўзяць шэраг цікавых і важных фактаў жыцця аднаго з першых паэтаў новай беларускай літаратуры. Даследчык уносіць істотную

праўку ў іх мове, абмаляўчы персанажаў, у выкарыстанні мастацкіх сродкаў. З цікавасцю чытаюцца сцэны, на якіх вядзецца гутарка пра час напісання паэм «Тарас на Парнасе». І. Бас напамінуе з традыцыйнай думкай пра тое, што твор гэты быў напісаным у 1837 ці 1843 годзе. Ён выказвае меркаванне, што паэма магла быць напісаная ў п'ятдзесятых гадах мінулага стагоддзя. Дарэчы, аналагічную думку выказаў і М. Лазарук у сваёй кнізе «Станаўленне беларускай паэмы».

З усіх гіпотэз адносна аўтарства паэм «Тарас на Парнасе» самай вартай увагі І. Бас лічыць сцвярджэнне Я. Раманава, што твор напісаны «студэнтам Горскага земляробчага інстытута ў часы Гогаля, Булгарына, Грэча». Даследчык прыводзіць

праўку ў само напісанне прозы паэта (Ба х р ы м, а не Ба г р ы м), устанавіўшае год яго нараджэння (1813), чаму гэтай рэччю не ведалі. Есць у ніжэй цытаваным матэрыяле пра бацьку паэта і іншыя важныя звесткі і ўдакладненні.

Тое новае, што ўнесена аўтарам кнігі «Літаратурныя пошукі, знаходкі, даследаванні», у большасці сваёй засноўваецца на архіўных матэрыялах, дакументах, невядомых раней успамінах і пісьмах. Падрабязна і дэталёва, напрыклад, ахарактарызаваны сцэны і знаёмствы Ф. Вагучына з салдамі, воблік паэта як чалавека і грамадзяніна ў артыкуле «Францішак Вагучына ў ўспамінах саліска-землякоў». Артыкул гэты ўключае вельмі цікавыя ўспаміны сялян, якія ведалі выдатнага беларускага паэта-дэмакрата.

Пра няхілінае расшырэнне пэўных творчых сувязей беларускіх літаратараў з рускімі пісьмемнікамі сведчыць лісьмо Марыі Косіч да Лява Талстога, прыведзенае ў зборніку.

Нямаюць новых штыроў да вобліка народных паэтаў Беларусі Я. Купалы і Я. Коласа дадае заключны артыкул кнігі «У пачатку вялікага шляху». У ім расказваецца пра першыя літаратурныя крокі заснавальніка сучаснай беларускай літаратуры. У прыватнасці, І. Бас аглядае невядомы дагэту рэцэнзійны зборнік Я. Купалы «Жа-лейка», аўтарам якога быў Яўдзігін Ш. Рэцэнзія прыцягвае увагу ўжо тым, што з'яўляецца першым водгунам на пэўны зборнік вялікага песняра. Яна дае магчымасць устанавіць больш дакладны час выхodu ў свет першага зборніка вершаў Я. Купалы. Увогуле з гэтага артыкула чытач шмат даведзецца пра літаратурна-грамадскае асяроддзе, у якім мужчыне, набіраўшы сільны талент карыфееў беларускай літаратуры.

Для даследавання І. Баса характэрна дэталёвае і пачынае матэрыялы і строгае вывернасць фактаў, лагічнасць і паслядоўнасць аналізу, абгрунтаванасць высноваў. Аўтар правільна раскрывае аб'ектыўны сэнс гісторычна-літаратурных з'яў, іх сацыяльнае сутнасць і грамадскую прыроду. Ён не баіцца падрабязнасцей, якія на першы погляд могуць здацца дурнадушнымі, іх менавіта шматлікімі і змажэ іх характэрна ахарактарызаваць тую ці іншую літаратурную з'яву. Усё гэта дае падставу меркаваць, што кніга «Літаратурныя пошукі, знаходкі, даследаванні» будзе ўвядзена ў нашыя літаратурна-навуковыя пачынальніцы і будзе выкарыстана для далейшых даследаванняў мала вывучаных старонак беларускай літаратуры дакастрычнага перыяду.

А. МАЙСЕНКА.

ПЛЁННЫЯ ПОШУКІ

Доказы ў падтрымку такога меркавання.

Правільна і перананаўча апытаючы пазнаць аўтара паэм «Тарас на Парнасе» і «Знеда навявара» адносна больш-менш дакладнае часу з'яўлення на свет гэтых паэм і «Тарас на Парнасе». Аўтар слухна, думачка, даводзіць, што аўтарам паэм «Знеда навявара» і «Тарас на Парнасе» з'яўляецца в. равінскага В. Раўнінска, удзельнік Айнаўнай вайны 1812 г., праграблена на строены, адкаваны абшарнік са Смаленшчыны. Думка аб аўтарстве В. Раўнскага была выказана яшчэ акадэмікам Я. Карскім, але доўгі час даследчыкі беларускай дакастрычнай літаратуры ставілі яе пад сумненне. Багатым фактычным матэрыялам, звышсталагінным назіраннямі, гэтаксама, як і пераважнае папулярнасцю інфармацыйным матэрыялам, аб'ектыўнасцю і глыбінні пранікнення ў атмасферу тых гадоў вылучаецца аўтар, прысвечаны дэу паэта П. Багатыма. Зварот да дакументальных крыніц дазваляе І. Басу з дэталёвай прабоўнасцю ўзяць шэраг цікавых і важных фактаў жыцця аднаго з першых паэтаў новай беларускай літаратуры. Даследчык уносіць істотную

праўку ў іх мове, абмаляўчы персанажаў, у выкарыстанні мастацкіх сродкаў. З цікавасцю чытаюцца сцэны, на якіх вядзецца гутарка пра час напісання паэм «Тарас на Парнасе». І. Бас напамінуе з традыцыйнай думкай пра тое, што твор гэты быў напісаным у 1837 ці 1843 годзе. Ён выказвае меркаванне, што паэма магла быць напісаная ў п'ятдзесятых гадах мінулага стагоддзя. Дарэчы, аналагічную думку выказаў і М. Лазарук у сваёй кнізе «Станаўленне беларускай паэмы».

460 МАСТАЦКІХ ТВОРАЎ

Зборнік народных песень, казак і аповядаў у нас выдодзіў не так ужо рэдка. А вось загадкі чамусьці выпадалі з поля зроку. Між тым і загадкі — багата скарбонка мастацкіх вобразаў, народнай мудрасці і дасціпнасці. Вось чаму выданне зборніка беларускіх народных загадак трэба толькі вітаць.

І складальніку і рэдактару гэтай кнігі давядося нямаля працаваць. З блізкага мноства загадак, якія ствараліся на працягу ўсёй гісторыі, яны выбралі самае лепшае, самае яркае, самае прыгожае.

Прыкладом хоць бы некалькіх загадак: Маленкае, залачыцца, увесь свет абляжыцца. (Сонда). Крыл не маю, ды хутка лятаю, сам мяне вылісціць, ды потым не зловіць. (Слова). Туты ідзе скачучы, а назад плачучы. (Вядро ў студні). Пасрод дзвяра стаіць гара: спераду вілья, заду мятка. (Карова). Еду, еду, на дароце не пакідаю следу, куды ні прыду, людзям святло прыношу. (Электрычнасць). Рук многа, а нага адна. (Дрэва).

Усе загадкі разбіты на адпаведныя раздзелы — «З'явы прыроды і час», «Лясныя і палыя расліны», «Дзікія жывёлы і птушкі», «Хатняе абсталяванне».

Загадкі «Народная асвета», 1969, 47 стар. Тыраж 45.000.

ПРА БУДНІ БЕЛАРУСКАЙ ЧЫРВАНАСЦАЖНАЙ

У бібліятэцы нашага гвардзейскага злучэння, якое носіць імя Вярхоўнага Савета БССР, пасупіла новая кніга — «Будні Беларускай Чырванасцяжнай». Гэта — як гаворыцца ў прадмове — «справздачка войнаў Чырванасцяжнай Беларускай вайскавай аргіў і сувязі са святкаваннем 25-годдзя вызвалення Савецкай Беларусі».

У выданні Палітычнага Упраўлення ЧВБА расказваецца пра «галыны справы сённяшніх абаронцаў Радзімы, пра тое, як Савецкія воіны, верныя бацькоўскай традыцыям, даваўшыца на ленынскай вахце новых палкаў у баявай і палітычнай падрыхтоўцы».

Кніга змяшчае чытачоў з імянамі героў, наватка залічаных у спісы вайсковых часцей ЧВБА, Гэта — П. Анцышчын, П. Курчын, П. Рам, С. Роман — усю чатырнаццаць чалавек.

Вялікую цікавасць уяўляе даведка аб гістарычных помніках на тэрыторыі Беларусі. Тут — нарэшце звесткі пра 60 гістарычных помнікаў, а таксама помнікаў рэвалюцыйнай і баявой славы Міністэрства абароны Беларусі. Між старонкамі кнігі — карта БССР з абазначэннем месца гэтых помнікаў.

Беларуская зямля багатая на баявыя рэліквіі з часоў Вялікай Айчыннай вайны. Пра манумент у двары Полацкай сярэдняй школы № 7 расказвае ў зборніку «Будні Беларускай Чырванасцяжнай» выпускнік школы, былы партызан, пісьмемнік Алесь Савіціч.

Добра, што не засталіся па-за увагай рэдактараў-складальнікаў зборніка У. Граўка, С. Бакуліна, Я. Гаруцэва, Г. Кунанава, В. Салаўева цікавае старонка дзюнага і моцнага сабрства воінаў аргіў і дзельцаў навуцы і культуры нашай рэспублікі.

У кнізе змяшчаюцца звароты беларускіх пісьмемнікаў да воінаў ЧВБА. «Мы залічваем вас, — гаворыцца ў лісьме, — што пісьмемнікі Беларусі напішучы новыя творы на ваенна-патрыятычную тэму, будучы сваёй творчасцю і нададзенай дапамогай вам у вышнім святлава-пачынаючага абавязку».

У зборніку надрукаваныя вершы народных паэтаў Беларусі Максіма Танка і Арыяда Куляшова, а таксама паэтаў Міколы Абрамчыка, Пятра Прыходзькі, Хвельра Жыці, Сцяпана Гаўрусёва. Змешчаны фотаздымкі — Максім Танк у адным з парадзінняў аргіў і пісьмемнік Рыгор Няхай, Уладзімір Карпаў, Пятро Прыходзька і Аляксандр Міронаў — спрод воінаў.

ЯШЧЭ АДНА ВЯСНА

Яшчэ адна вясна Пагукава ўгады ў віно. Асенежым голлем сасна Хмеліца мяне, як віно. Паветра нямае Дзіўнасьці снейчай, Сыходзяцца крыгі Нібыта На веча. У ваках у адлігі — Сямішнікі-бомы, Пракоса у руках — Снежны гадзінік знаёмый. Дакладней за ўсе гадзінікі! Адрэджанне сонца абвясчае маленькае краска.

Ледзяшы дзінькава. Напоўніла сэрца ласка. Салодкая гаротная сасна і настыйла смялою Пелюшці вясновыя сны. Поўніцца сэрца светлай журбою. Я см, як гадзінік жыты, Адлівае час іраважыня. Чуло шмат маладой мурavy, Галасы гаманілава рання. Прылятае ластаўна зноў, Ад усмешак блякіх маладзее,

Цягне нітку жаўрук з палёў, Што ларваць не змагіт заві. Нават дымку каменнавугольнага пах Ласкава і радной ахінае. У ветру паўночнага на губах Прысмак ала.

Вада з бярозавымі лістамі На ветры кружыцца, У ціхім маўчанні паволі спускаюцца

Па аднаму і тысячамі Восеньскія лісты, — Струменчыкіны, Чароды, І камяні робяцца жоўтымі, Шыбы — чырвонымі. Мне падабаецца і ўпаўнены — Падрабачаецца мномы і мільчы тыдзень

Хеліна альбо гадзінік дзюны, Які мільчы тыдзень Нейкая аднастайнасць, адчайнасць, авантасць прыроды, —

Каб толькі бяды не было. Так можа на нейкі час не быць забяццё ў заві, Жыцьцё ўтрапана У лістападзе. Я ў зорную ноч гляджу Праз калыханне галіні — Зоры кружыцца, як лісты сэрбрыстыя.

Ручэйкі і студні засыпаны Бярозавымі і кляновымі, Асіновымі і ліповымі лістамі. Мысямі сёння раніцай. Вядро з лістамі бярозавымі — Са студні сам зачэрпнуў! Жоўты, адзін заляпіў мяне лезвае вока.

Другі, у промных сініх, Прыліп да правага вуха, Фізіялеты, трэці, трапіў мяне проста — Лістамі бярозавымі сёння паснедаю. Вада са студні сцюдыяны паснедаю, і заснекая, і зліскава, і зліскава.

З бярозавымі лістамі. Чым яшчэ прымянейшым Можна восеньскай раніцай мыццаці.

Некалькі дзён на беларускай зямлі гасціў народны паэт Латвіі Ян Судрабкалю. Яго прыезд быў дэлаві ад яко-небудзь афіцыйнасці — ад проста паэту захацелася яшчэ раз убачыць наш край і яго людзей, прайсці яшчэ раз па тых сцяжынках, якія запелі ў памяць з тых дэлячых часоў, калі Ян Карлавіч са збройю ў руках, у шынялі салдата расійскай арміі прайшоў у час першай сусветнай вайны ад Мінска да Нарачы. Потым было многа паездкі, многа спатканняў на Беларусі Савецкай з яе пісьмемнікамі, добрымі сабрары Ян Карлавіч, але з першых зхвілі сусстрэчы на аэрадроме наш гасць здаваў пра Мінск пачатку стагоддзя, пра староў Карлавіч.

У выданстве «Беларусь» з'явілася ў набор кніга выбранных вершаў народнага паэта Латвіі Яна Судрабкалю «Яшчэ адна вясна».

Пратэпны ўважч чытачоў некалькі вершаў з гэтай кнігі і ў прадмава Рыгора Бародзіна.

Каб толькі бяды не было. Так можа на нейкі час не быць забяццё ў заві, Жыцьцё ўтрапана У лістападзе. Я ў зорную ноч гляджу Праз калыханне галіні — Зоры кружыцца, як лісты сэрбрыстыя.

Ручэйкі і студні засыпаны Бярозавымі і кляновымі, Асіновымі і ліповымі лістамі. Мысямі сёння раніцай. Вядро з лістамі бярозавымі — Са студні сам зачэрпнуў! Жоўты, адзін заляпіў мяне лезвае вока.

Другі, у промных сініх, Прыліп да правага вуха, Фізіялеты, трэці, трапіў мяне проста — Лістамі бярозавымі сёння паснедаю. Вада са студні сцюдыяны паснедаю, і заснекая, і зліскава, і зліскава.

З бярозавымі лістамі. Чым яшчэ прымянейшым Можна восеньскай раніцай мыццаці.

Сонца на пахаванні райніса Зямля лятшыскай кавы у жаюба: «Што дзці мае, вас хвалюе»

Каб толькі бяды не было. Так можа на нейкі час не быць забяццё ў заві, Жыцьцё ўтрапана У лістападзе. Я ў зорную ноч гляджу Праз калыханне галіні — Зоры кружыцца, як лісты сэрбрыстыя.

Ручэйкі і студні засыпаны Бярозавымі і кляновымі, Асіновымі і ліповымі лістамі. Мысямі сёння раніцай. Вядро з лістамі бярозавымі — Са студні сам зачэрпнуў! Жоўты, адзін заляпіў мяне лезвае вока.

Другі, у промных сініх, Прыліп да правага вуха, Фізіялеты, трэці, трапіў мяне проста — Лістамі бярозавымі сёння паснедаю. Вада са студні сцюдыяны паснедаю, і заснекая, і зліскава, і зліскава.

З бярозавымі лістамі. Чым яшчэ прымянейшым Можна восеньскай раніцай мыццаці.

Сонца на пахаванні райніса Зямля лятшыскай кавы у жаюба: «Што дзці мае, вас хвалюе»

Каб толькі бяды не было. Так можа на нейкі час не быць забяццё ў заві, Жыцьцё ўтрапана У лістападзе. Я ў зорную ноч гляджу Праз калыханне галіні — Зоры кружыцца, як лісты сэрбрыстыя.

Ручэйкі і студні засыпаны Бярозавымі і кляновымі, Асіновымі і ліповымі лістамі. Мысямі сёння раніцай. Вядро з лістамі бярозавымі — Са студні сам зачэрпнуў! Жоўты, адзін заляпіў мяне лезвае вока.

Другі, у промных сініх, Прыліп да правага вуха, Фізіялеты, трэці, трапіў мяне проста — Лістамі бярозавымі сёння паснедаю. Вада са студні сцюдыяны паснедаю, і заснекая, і зліскава, і зліскава.

З бярозавымі лістамі. Чым яшчэ прымянейшым Можна восеньскай раніцай мыццаці.

Сонца на пахаванні райніса Зямля лятшыскай кавы у жаюба: «Што дзці мае, вас хвалюе»

Каб толькі бяды не было. Так можа на нейкі час не быць забяццё ў заві, Жыцьцё ўтрапана У лістападзе. Я ў зорную ноч гляджу Праз калыханне галіні — Зоры кружыцца, як лісты сэрбрыстыя.

Ручэйкі і студні засыпаны Бярозавымі і кляновымі, Асіновымі і ліповымі лістамі. Мысямі сёння раніцай. Вядро з лістамі бярозавымі — Са студні сам зачэрпнуў! Жоўты, адзін заляпіў мяне лезвае вока.

— Як усё змянялася тут! — усклікае раз-пораз Ян Карлавіч, едучы праспектам. — Проста казанка! А я ж жонка, а яшчэ курныя, цёмныя хаты, дзе разам з людзьмі жылі жылі. Які ў нас ціпер шырокі вуліцы, як лёгкі ў іх дышэцца. Нават адчуваецца сабе нева свабоднай...

Разам з Янам Карлавічам у Мінск прыехаў навуковае супрацоўніца АН Латвійскай ССР, кандыдат філалагічных навук Мірзада Эдуардаўна Абала, якая ўжо некалькі год займаецца даследаваннем беларуска-латвійскай літаратурных сувязей. І на конным кроку мы, хто сустракаўся з гэтымі, адчулі шыроўную зацікаўнасць іх нашай гісторыяй і сучаснасцю, нашай культурай, жыццём краіны.

У музеях — гістарычным і Вялікай Айчыннай вайны — гасці адзначалі з асаблівай цікавасцю ўсё тое, што сведчыла пра блізкасць беларусаў з латышамі ў даўнія і новыя часы: у кірпігах — куплялі кнігі на гісторыю Беларусі, пра пертызанскі рух, але больш за ўсё — вядома, прозу і пэзію; у магазіне «Мелодыя» — выбралі пасцінкі з запісамі беларускіх народных песень. Ян Карлавіч цікавіўся фальклорам і шкадараў, што ў нас пакуль што няма акадэмічнага выдання казак і песень у некалькіх тамах.

Глыбокае ўражанне зрабіла на каўнасцаў іх нашай гісторыяй і сучаснасцю, нашай культурай, жыццём краіны.

У музеях — гістарычным і Вялікай Айчыннай вайны — гасці адзначалі з асаблівай цікавасцю ўсё тое, што сведчыла пра блізкасць беларусаў з латышамі ў даўнія і новыя часы: у кірпігах — куплялі кнігі на гісторыю Беларусі, пра пертызанскі рух, але больш за ўсё — вядома, прозу і пэзію; у магазіне «Мелодыя» — выбралі пасцінкі з запісамі беларускіх народных песень. Ян Карлавіч цікавіўся фальклорам і шкадараў, што ў нас пакуль што няма акадэмічнага выдання казак і песень у некалькіх тамах.

Глыбокае ўражанне зрабіла на каўнасцаў іх нашай гісторыяй і сучаснасцю, нашай культурай, жыццём краіны.

У музеях — гістарычным і Вялікай Айчыннай вайны — гасці адзначалі з асаблівай цікавасцю ўсё тое, што сведчыла пра блізкасць беларусаў з латышамі ў даўнія і новыя часы: у кірпігах — куплялі кнігі на гісторыю Беларусі, пра пертызанскі рух, але больш за ўсё — вядома, прозу і пэзію; у магазіне «Мелодыя» — выбралі пасцінкі з запісамі беларускіх народных песень. Ян Карлавіч цікавіўся фальклорам і шкадараў, што ў нас пакуль што няма акадэмічнага выдання казак і песень у некалькіх тамах.

Глыбокае ўражанне зрабіла на каўнасцаў іх нашай гісторыяй і сучаснасцю, нашай культурай, жыццём краіны.

У музеях — гістарычным і Вялікай Айчыннай вайны — гасці адзначалі з асаблівай цікавасцю ўсё тое, што сведчыла пра блізкасць беларусаў з латышамі ў даўнія і новыя часы: у кірпігах — куплялі кнігі на гісторыю Беларусі, пра пертызанскі рух, але больш за ўсё — вядома, прозу і пэзію; у магазіне «Мелодыя» — выбралі пасцінкі з запісамі беларускіх народных песень. Ян Карлавіч цікавіўся фальклорам і шкадараў, што ў нас пакуль што няма акадэмічнага выдання казак і песень у некалькіх тамах.

Глыбокае ўражанне зрабіла на каўнасцаў іх нашай гісторыяй і сучаснасцю, нашай культурай, жыццём краіны.

У музеях — гістарычным і Вялікай Айчыннай вайны — гасці адзначалі з асаблівай цікавасцю ўсё тое, што сведчыла пра блізкасць беларусаў з латышамі ў даўнія і новыя часы: у кірпігах — куплялі кнігі на гісторыю Беларусі, пра пертызанскі рух, але больш за ўсё — вядома, прозу і пэзію; у магазіне «Мелодыя» — выбралі пасцінкі з запісамі беларускіх народных песень. Ян Карлавіч цікавіўся фальклорам і шкадараў, што ў нас пакуль што няма акадэмічнага выдання казак і песень у некалькіх тамах.

Глыбокае ўражанне зрабіла на каўнасцаў іх нашай гісторыяй і сучаснасцю, нашай культурай, жыццём краіны.

У музеях — гістарычным і Вялікай Айчыннай вайны — гасці адзначалі з асаблівай цікавасцю ўсё тое, што сведчыла пра блізкасць беларусаў з латышамі ў даўнія і новыя часы: у кірпігах — куплялі кнігі на гісторыю Беларусі, пра пертызанскі рух, але больш за ўсё — вядома, прозу і пэзію; у магазіне «Мелодыя» — выбралі пасцінкі з запісамі беларускіх народных песень. Ян Карлавіч цікавіўся фальклорам і шкадараў, што ў нас пакуль што няма акадэмічнага выдання казак і песень у некалькіх тамах.

Глыбокае ўражанне зрабіла на каўнасцаў іх нашай гісторыяй і сучаснасцю, нашай культурай, жыццём краіны.

У музеях — гістарычным і Вялікай Айчыннай вайны — гасці адзначалі з асаблівай цікавасцю ўсё тое, што сведчыла пра блізкасць беларусаў з латышамі ў даўнія і новыя часы: у кірпігах — куплялі кнігі на гісторыю Беларусі, пра пертызанскі рух, але больш за ўсё — вядома, прозу і пэзію; у магазіне «Мелодыя» — выбралі пасцінкі з запісамі беларускіх народных песень. Ян Карлавіч цікавіўся фальклорам і шкадараў, што ў нас пакуль што няма акадэмічнага выдання казак і песень у некалькіх тамах.

Глыбокае ўражанне зрабіла на каўнасцаў іх нашай гісторыяй і сучаснасцю, нашай культурай, жыццём краіны.

У музеях — гістарычным і Вялікай Айчыннай вайны — гасці адзначалі з асаблівай цікавасцю ўсё тое, што сведчыла пра блізкасць беларусаў з латышамі ў даўнія і новыя часы: у кірпігах — куплялі кнігі на гісторыю Беларусі, пра пертызанскі рух, але больш за ўсё — вядома, прозу і пэзію; у магазіне «Мелодыя» — выбралі пасцінкі з запісамі беларускіх народных песень. Ян Карлавіч цікавіўся фальклорам і шкадараў, што ў нас пакуль што няма акадэмічнага выдання казак і песень у некалькіх тамах.

Глыбокае ўражанне зрабіла на каўнасцаў іх нашай гісторыяй і сучаснасцю, нашай культурай, жыццём краіны.

У музеях — гістарычным і Вялікай Айчыннай вайны — гасці адзначалі з асаблівай цікавасцю ўсё тое, што сведчыла пра блізкасць беларусаў з латышамі ў даўнія і новыя часы: у кірпігах — куплялі кнігі на гісторыю Беларусі, пра пертызанскі рух, але больш за ўсё — вядома, прозу і пэзію; у магазіне «Мелодыя» — выбралі пасцінкі з запісамі беларускіх народных песень. Ян Карлавіч цікавіўся фальклорам і шкадараў, што ў нас пакуль што няма акадэмічнага выдання казак і песень у некалькіх тамах.

Глыбокае ўражанне зрабіла на каўнасцаў іх нашай гісторыяй і сучаснасцю, нашай культурай, жыццём краіны.

У музеях — гістарычным і Вялікай Айчыннай вайны — гасці адзначалі з асаблівай цікавасцю ўсё тое, што сведчыла пра блізкасць беларусаў з латышамі ў даўнія і новыя часы: у кірпігах — куплялі кнігі на гісторыю Беларусі, пра пертызанскі рух, але больш за ўсё — вядо

ПАСЛЯ НАВАЛЬНІЦЫ.

Фотаэціюд К. ЯКУВОВІЧА.

ПРА Эміля Пасынкава шмат пішуць і гавораць. І за рознымі думкамі, безумоўна, відна выдатная асоба, яркая творчая фігура опернага рэжысёра, які шукае, смела эксперыментуе.

Дваццаць гадоў, роўна палову свайго жыцця Эміль Пасынкаў аддаў рэжысуры, а іх дзесяць гадоў — Новасібірскому опернаму тэатру, аднаму з лепшых у краіне.

Апошня і цікавы яго работы: оперы «Алчына песня» і «Гібель эскадры». Іншы дэталі нашэй галоўнага рэжысёра вядзе за сабой і рэпертуарную падлітку тэатра.

Мы пазнаёмліся з Эмілем Пасынкавым у кансерваторыі. Я ўбачаю чалавека высокага, з бледным, правільна акрэсленым тварам, светлымі халоднымі вачыма, вельмі прадуманымі,

ІНДЫВІДУАЛЬНАСЦЬ МАСТАКА

Эміль Пасынкаў і яго прынцыпы опернай рэжысуры

стрыманымі манерам. Ён быў засяроджаны і не без крытыкі ўспрымаў выкананне некаторых харалаў за Арэаннае мяховы І. С. Ваха, асабліва тундзі новага аргана. А рэцэнзію, у тэатры, на рэцэнзію «Пікавай дамы», я сустрадаю чалавека ўжо іншага, засяроджанага, захопленага сваёй стыхіяй.

— Цішыня, Заслона. Пачала, — пачуся ў мікрафон яго голас.

І вось на сцэне сунулася ўсё, заварушылася, імгненна падраўнавалася рытму, дадзенаму музычнай і накіраванаму воляй рэжысёра, закружылася і злілася ў адно. Усё набыло асаблівае, унутраны напал, хоць агульная танальнасць рэцэтывы была спакойнай.

— Я ніколі не спрабаваў сфармуляваць свае творчыя прынцыпы, — гаворыць ён (і тым не менш фармулюе гэтыя прынцыпы дакладна). Але я перакананы, опера багачышая за драму. У нас больш сродак удзялення на гледача. І гэта найперш — музыка, магучы і змяняльны сродак, ад якога бязь пачатку рэжысура. Асновай опернай рэжысуры мне здаецца канцэпцыйны спектакль. Любы спектакль павінен несці думку, закладзеную аўтарам і памножаную на наша ўспрыняцце. Калі гэтага злучэння няма, атрымаецца толькі інтэрпрэтацыя (прада, бінае «інтэрпрэтацыя»), якая варта любой «навацыі». Але цяпер я маю на ўвазе толькі беражлівае прытрыманне з музейным адпаведнасцю. Калі мы бярэм партытуру і пачынаем яе толькі чытаць, абмяжоўваючы сабе пэўнага і павага да гена класіка, дык мы робім яму ж дрэнную паслугу. Аўтара трэба чытаць актывна — ці то класік, ці то сучаснік... Зраўнема, з класікам больш складана — з ім не паспрачаешся, не схіліш да вырашэння больш шчыльнага. Вось чаму ў класічным творы трэба ўмець бачыць тую грань, якую ён павярнуў сёння. Бо вечныя каштоўнасці ў мастацтве таму і вечныя, што яны шматгранныя, а кожная грань іх блізка публічнаму часу. Значыць, партытура — гэта пачатак канцэпцыі. А пошукі яе трэба вешаць ад разумення аўтарскай задумы, зыходзячы не толькі з партытуры, але нават — з біяграфіі твора...

— Але гэта, я б сказаў, шапка канцэпцыі. Пытанне ў тым, як правільна яе роўнае. Дапусцім, рэжысёр, дырыжор і мастак у прадумалі ў вырашэнні спектакля, а глядач яго не ўспрымае. Вось чаму так важна знайсці правільны эквівалент, сэнсавы

выяўленне канцэпцыі. І ў яе, як ні дзіўна, уваходзяць гістарычныя вопыт, пад якім я разумю той факт, што ўвогуле чалавецтва сёння разумейшае, хоць Пушкін — найвялікшы паэт, Чайкоўскі — гештальты кампазітар. Я перакананы — калі б жыў цяпер Чайкоўскі, ён знайшоў бы смеласць перапісаць некаторыя кавалкі сваёй твораў.

На рэцэтывы мма ўвагі рэжысёра не праходзіць ні адна дэталі. Дзесяці разоў ён паўтарае зладзеныя рэчывы, паўтарае ад усёх — пачынаючы ад актыва і канчаючы тэхнічнымі работнікамі — апрапанасці і дакладнасці ў кожным навакву. У яго канцэпцыйны спектакль уваходзяць і сродкі увабаселення — чалавечы і творчы матэрыял актыва, тэхніка пастановкі. Напрыклад, славуцую сцэну «Канані» «праганалі»

Як жа будзе ён работу з дырыжорам і мастаком? І якія яно адносіны да існуючай плер думкі, што ў сучасным спектаклі рэжысёр асправае першыя ступені дырыжора?

— Гэтая спрачка ёсць. Але ў нейкай ступені схадзіліся. Чаму? Часта чыста чалавечыя канфлікты паміж рэжысёрам і дырыжорам прымаюць за прычынае разыходжанне. Трэба ўлічваць і характары людзей. Захоўваючы прыныповасць і не здаючы творчых пазыў, трэба ўмець знаходзіць наптак у імя агульнай справы, а таксама давяршаць адін аднаму. Нават пры розніцы темпераментаў, поглядаў на асобныя рэчы, але пры адзістве агульных пазыў і мастацтва, можна да сягнуць многага.

— Але навошта граць таіце. На мой погляд, пэўны этап развіцця сучаснага опернага тэатра быў звязаны іменна з рэжысурай, з прыходам актыва рэжысёра, які зрабіў оперу тэатрам і не звычайным канцэртам. Рэжысёр прынесіў у оперу больш глыбінны задачы, выявіў філасофію спектакля, яго драматычнасць, і магчыма, з прычыны большай іматражнасці дзейнасці, я б сказаў, у сувязі з арганізаваным усяго твора працэсам, пачынаючы з работы з актывам, мастаком, дырыжорам, і заканчваючы тэхнічнай сцэнай і прапагандыскай місіяй спектакля, — прафесія рэжысёра вылучылася на каманднае становішча.

І тым не менш узнікае адчувальнае, што ў дырыжора можна не хапіць часу на ўсе «дэталі» спектакля з прычыны прафесійна-нальнай занятасці. На ім — аркестр, разуванняе партыі з вакалістамі ў час рэцэтывы. А ўвечары настане момант, калі ён становіцца за пульт і ператвараецца ў галоўнага артыста спектакля, яго галоўнага выканаўцу.

— Калі абраць гэты пункт гледжання — нам, рэжысёрам, лягчэй. Паставіў спектакль і твая добрая воля — глядзець яго далей ці не глядзець. Мне, напрыклад, цяжка глядзець свае спектаклі, але я гэта раблю. Спектакль старэй і паграбе паставішы ўвагі да сабе і абнаўлення. Для мяне асабіста самае цікавае — гэта працэс нараджэння спектакля. І менавіта працэс сумеснага яго стварэння — рэжысёрам, мастаком і дырыжорам. Але з кожным — дырыжорам і мастаком — працэс парознаму. Я за такога дырыжора і мастака, які сваёй яркай творчай індывідуальнасцю магл б мяне, рэжысёра, убагаціць. Вынік, гэта значыць тое, што называецца прыроднай сінтэтычнай оперы, павінен нараджацца ад сутынення розных індывідуальнасцей. Я працяваю з многім дырыжорам і мастакам — у Ленінградзе, у Толькісі, у Кіеве, у Новасібірску. І прынцып творчасці ў нас зыходзіць заўсёды з індывідуальнасці мастакоў.

— Ён толькі ажно на падыходзе да вырашэння гэтай праблемы, хоць часам так і не знаходзіць у рабоце вернага ключа да яе. Так у пошукі іскіны рэжысёр Эміль Пасынкаў творыць і адварае і зноў накопляе мастацкі каштоўнасці. І заўсёды

яго прыязд да работы цікавы, сучасны, арыганальны і ніколі не выпадаковы.

На думку Пасынкава, абнаўленне опернага спектакля — асноўная праблема жанру. І ён шукае маладых, таленавітых кампазітараў, стараецца дапамагчы ім: «А раптам хто-небудзь дабрацца да вяршыні, як Чайкоўскі да «Пікавай». Або з'явіцца сённяшні Моцарт, зробіць ясныя скачок і створыць оперы раформы».

Пасынкаў — музычны. У спектаклі ён трымае абшрапца на на музыку, шукае поўнае гармоніі з тэкстам. І абшрапца на «істоту» яе, а не на асобны моманты; шукае падтэкст сцэнічных вобразаў, іх псіхалагічнае тлумачэнне. Ён стварае нібы пластычную музыку з дакладным рытмам і сэдсам. І адно з вострых пытанняў, якія займаюць яго, — пытанне сувязі з дырыжорам. Гэта не дзіўна, Праблема рэжысёра і дырыжора ў оперы ўваходзіць да часу ў. Немірнова-Данчанкі.

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У ПАЧАТКУ XX стагоддзя вядомы беларускі гісторык Аляксей Парфінавіч Сяпуноў (1857—1924) стварыў у Віцебску таварыства для вывучэння гісторыі і археалогіі роднага краю.

У 1909 годзе адбылося арганізаванае пасаджэнне гэтага таварыства, якое стала называцца Віцебскай вучонай архіўнай камісіяй. Яе першым старшынёй быў абраны Васіль Сяргеевіч Арсенев. Ужо ў першыя месяцы існавання Вучонай камісіі 158 віцеблянаў сталі яе прывабнымі членамі. Сярод іх былі В. Ключкоўскі, П. Самойла, Цынь-Шанскі, А. Сяпуноў, Ф. Успенскі. Сярод прывабных членаў камісіі былі В. Мадзалеўскі, В. Мадзалеўскі, В. Сямёнаў-Цынь-Шанскі і іншыя.

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

ВЫСТАЎКІ ў СВЕЦЕ

У ВЕНЕЦІІ

Традыцыйная двухдзённая выстаўка старажытнага мастацтва ў Венецыі «Венецыя» змешчана ў сабале адкрыцця вліццэй экспазіцыі ў Палацы дамаў. Тама выстаўка «Ад Рычы да Тэпала» — выявілі венецыянскіх майстроў эпохі «сэтэчэнта».

Васемнаццаце стагоддзях у Еўропе характарызуецца навізнае мыслення, багачам смелых ідэй, новымі пылімі, часам крызіснай думкі, Зраўнема, што гэтыя ідэі адбыліся і ў творчасці венецыянскіх жывапісцаў. Новым тэндэнцыі, іменна стварыць новыя мастацкія формы іра праўляючы: ўжо ў палатнах Себастьяна Рычы, яна гледаць на яго вернасць запаведаным Трышчам. У працягу ўсемагутнага ў той час класічнаму гачынаючы выразна праступаць першыя рысы новага стылю, якому потым прысвоілі назву «барок». На выстаўцы блісуча прадстаўлена творчасць буйнейшых венецыянскіх мастакоў XVIII стагоддзя: Пелегрыні, Антоніа Паца, Барбэра, Грасі, Кразата і інш. Асабінае

У першы год Вучоная камісія размяшчалася ў будынку губернскага праўлення, а з 1910 года — у будынку Віцебскага настаўніцкага інстытута. Тут жа былі архіў, бібліятэка і музей Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якімі загадваў В. Юрзэў. Потым архівам займаўся А. Эсьмант, ахоўнікам музея быў прызначаны К. Зміргродскі. У архіве знаходзілася шмат цікавых дакументаў. Сярод архіўных дакументаў былі апублікаваныя потым Асабістая справа пісьменніка І. Лазічкова, перапіс французскіх вэемпалонных за 1812—1813 гады, цікавыя граматы XIV—XVI стагоддзяў. У музей камісіі толькі за адзін год было сабрава больш за тысячы манет і медалей. Апрача таго ў музей экспанавалася аўтаграфы Т. Касцюшкі, герою Айчынай вайны 1812

ГІМАР нашых асброў

ПРАУДА

У рыбака спыталі: — Якую рыбу ты больш за ўсё любіш? — Смяжаную...

КАМПЛІМЕНТ

— Колькі год вы мне даце? — Не ведаю, але шчыра кажучы, з выгладу вы ўсёю не такі, якім хацеі б быць.

ПАДАРУНАК

Жаніх спытаў у брата свайой нявесты: — Ці падабаецца табе, Юлія, мой шлюбны прысцянак? — Вельмі. Праўда, ён трошкі цісне ёй палец.

ПАСАГ

Італьянец, бацка трох дачок, паказвае малодшаму чалавеку іх фатаграфіі: — Я не думка багаты, але кожная атрымае шпіллы пасаг. 25-гадовай Марыі асцягана, напрыклад, 200 тысяч лір, Беатрычэ, якой цяпер 35, — 350 тысяч лір. Найбольш трэція дачка Джунілі ўжо 40 і, выхадзячы замуж, яна возьме 500 тысяч лір.

— А няма ў вас чацвёртай... так гадоў пад пшэцдэсат?

КОЖНАМУ — СВАЕ

Рыбак гаворыць свайму сябру.

АФАРИЗМЫ, ДЫЯЛОГІ

Чым больш волянага часу, тым менш грошай і кішні — такая думка не пакаіае чалавека, які толькі што вярнуўся з адпачывку.

Старэц не страшнага таму, хто памірае маладым.

— Колькі вы зарабляеце на віне? — На віне нічога. Я зарабляю на вадзе.

— Хто гэта вам маставіў гузакоў? — Пытаюцца суседзі ў суседа.

— Жонка.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАТ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, Р. С. БЯРЗОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ (адзасны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўтаран і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОН: г. Мінск, вул. Захржава, 19. Тэлефоны: прыёмны аддзяленні сакратара — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-23, аддзела тэатра, мюзікі і музыкі — 2-24-62, аддзела вывучэння мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, бухгалтэрыі — 6-25-19.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісатэляў БССР. Мінск. Індэкс 63856. Друкарня выдвечтва «Звязда». АТ 17